

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІІ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Дорошенко Д.П.

докторант

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У наукових дослідженнях та на практиці часто виникають питання, при вирішенні яких потрібно зберігати в пам'яті великі обсяги інформації про предмети і явища навколишнього світу. При цьому вся множинність предметів певного класу має бути легкою для сприйняття, а в подальшому – для вивчення. Саме цьому і служить такий вид розподілу, як класифікація. Вона покликана полегшити вивчення певного об'єкта, сприяти орієнтації в притаманних йому ознак, фіксувати закономірності зв'язків між окремими групами, класами, розрядами. Вагому роль у класифікації відіграють її критерії як ознаки, на підставі яких оцінюється предмет чи явище. Критерії є сукупністю не всіх ознак, притаманних тим чи іншим об'єктам, а лише тих, які беруться для поділу, які є його підставами.

Чітка класифікація заходів податково-правового примусу сприяє відмежуванню цього виду примусу від інших видів державно-правового примусу, дозволяє глибоко і всесторонньо дослідити питання його співвідношення з іншими видами примусу, дає можливість встановити внутрішньосистемні взаємозв'язки між окремими групами заходів податково-правового примусу і з'ясувати сутність різних за своєю правовою природою заходів впливу. Класифікація таких заходів є необхідною передумовою змістовного наукового дослідження їх потенціалу. Завдяки консолідації властивостей окремих заходів податково-правового примусу, класифікація допомагає глибше з'ясувати його сутність, дозволяє проводити теоретичні дослідження стосовно різноманітних проблем податкового права.

Класифікація дає можливість створити дієвий механізм захисту законних прав платників податків при реалізації окремих видів таких заходів, оскільки допомагає здолати факти невідповідності заходів податково-правового примусу змісту конкретних правовідносин, створення засад їх ефективного впливу, необхідністю адекватного вибору уповноваженою особою примусового заходу із урахуванням конкретних обставин справи. Тож проблема класифікації заходів податково-правового примусу сьогодні переходить у практичну площину.

Нині у науці податкового права набуло поширення виокремлення припиняючих заходів як окремого виду заходів податкового примусу. Разом з цим, такий підхід має свідчити про те, що у цю групу мали б об'єднуватися заходи, які за своєю спрямованістю направлені на припинення чи певного правопорушення, чи права власності, проте це не так, позаяк і у випадку застосування адміністративного арешту майна, і у випадку застосування податкової застави недобросовісний платник податків не позбавляється права

власності на своє майна, а його право лише обмежується правомочностями володіння та/або користування, а розпоряджатися платник може, але за погодженням з контролюючим органом. Крім цього, зупинення видаткових операцій на рахунках платника взагалі має іншу спрямованість, оскільки цей захід лише опосередковано спрямований на погашення податкової заборгованості, а безпосередня його дія направлена на зупинення перешкод у здійсненні контролюючими органами своїх повноважень (приміром, не допуск до проведення перевірки чи до опису майна, що у податковій заставі тощо). Заборона відчуження платником податків майна, що знаходиться у податковій заставі взагалі не може вважатися заходом примусу, бо за своїм змістом є наслідком застосування такого примусового заходу як податкова застава.

Виокремлюючи в окрему групу правовідновлювальні заходи примусу, А.М. Тимченко до їх ознак відніс: (а) застосовуються для забезпечення виконання проігнорованого обов'язку і спрямовані на виконання вже існуючого, але не виконаного добровільно податкового обов'язку; (б) вони не передбачають додаткових обтяжень і не містять суспільного осуду поведінки порушника податково-правової норми; (в) спрямовані на відновлення прав уповноваженої особи, а саме держави та територіальних громад як власників податкових надходжень, та охороняють їх інтереси; (г) на перший план при їх застосуванні висувається не правопорушник, а особа, права якої порушені; (д) їх метою є відновлення порушеного суб'єктивного права у повному обсязі його первісного (до порушення) стану, що відбивається в усуненні негативних наслідків, їх відшкодуванні, а також компенсації понесених збитків [1, с. 176]. Наведені автором ознаки не є специфічними ознаками правовідновлювальних заходів примусу, позаяк будь-які заходи примусу перш за все спрямовані на «відновлення прав уповноваженої особи, а саме держави та територіальних громад», «застосовуються для забезпечення виконання проігнорованого обов'язку», «метою є відновлення порушеного суб'єктивного права» та, за загальним правилом, «не містять суспільного осуду поведінки порушника».

Виокремлення каральних заходів податково-правового примусу, на наше переконання, взагалі суперечить сутності примусу, позаяк останній не є і не може бути каральним, оскільки кару не слід ототожнювати з відплатою. Кара властива всім видам покарання, і цією ознакою вона відокремлює кримінально-правовий примус від усіх інших видів примусу. Кара є реакцією держави на винне суспільно-небезпечне діяння і передбачає максимальний обсяг правообмежень. Кара – це встановлене кримінальним законом позбавлення соціальних, матеріальних та інших благ за вчинений злочин, що тягне певні страждання морального та фізичного характеру. Справедливо стверджує А. І. Фатхутдінов, що кара – це сутність покарання, його основна властивість, без якої покарання як певне соціальне явище втрачає будь-який сенс. Застосування покарання означає цілеспрямовану діяльність із реалізації кари, тобто правообмежень і поневірянь як матеріальних носіїв державного осуду злочинця і докору особі, його вчинила. Кара – не самоціль покарання, а «мета-засіб» досягнення основних його цілей [2, с. 8].

На нашу думку, заходи примусу в сфері оподаткування можна класифікувати за різними критеріями: (1) за об'єктом застосування (товари, гроші та інші цінності); (2) за обсягом позбавлення права власності на майно (а) повне позбавлення (повний арешт майна); (б) часткове (умовний арешт майна, податкова застава, зупинення видаткових операцій); (в) збереження права власності у повному обсязі (пеня, штраф); (3) за спрямованістю примусового впливу: (а) безпосередньо на погашення податкового боргу: штраф, пеня, арешт майна, податкова застава; (б) опосередковано на погашення податкового боргу, а безпосередньо на зупинення перешкоджання виконанню контролюючими органами своїх повноважень: зупинення видаткових операцій, арешт коштів та інших цінностей, що знаходяться у банку; (4) за суб'єктом застосування: (а) за рішенням контролюючого органу (його керівника): штраф, пеня, податкова застава, арешт товарів, арешт майна; (б) за рішенням суду: зупинення видаткових операцій, арешт коштів та інших цінностей, що знаходяться у банку; (5) за підставами застосування примусу: (а) кількісні: порушено строк сплати податку чи залежно від розміру несплачених, прихованих сум оподаткування; (б) якісні: не допущення до проведення перевірки чи опису майна тощо.

Література:

1. Тимченко А.М. Види примусових заходів у податковому праві: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / А.М. Тимченко ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2011. – 210 с.
2. Фатхутдинов А. И. Цели наказания и правовое регулирование механизма их достижения по УК РФ : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / А. И. Фатхутдинов ; Казанский гос. ун-т, Казань, 2003. – 25 с.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ СПРОЩЕНОГО ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВИМ КОДЕКСОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

Короєд С.О.

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного права і процесу*

Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького

Правове регулювання адміністративного судочинства в Україні, як основної судової форми захисту прав громадян від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, за часів незалежності України зазнавало несуттєвих змін в рамках проведення того чи іншого етапу судової реформи. Її черговий етап, пов'язаний із «переформатуванням» Верховного Суду України, вплинув й на процесуальне законодавство у вигляді прийняття Верховною Радою України